

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa arviomuistiosta koskien viranomaisia koskevia seuraamuksia tietosuojalainsäädännön rikkomisesta.

Muistion laatimisen taustalla on pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä "säädetään hallinnolliset sakot tietosuojaloukkauksista koskemaan julkista ja yksityistä sektoria yhtäläisesti." Kirjauksen tavoitteena on oletettavasti yhtenäistää julkisen ja yksityisen sektorin hallinnollista asemaa ja tätä kautta edistää mm. kilpailuneutraliteettia julkisesti ja yksityisesti tuotettujen palveluiden välillä.

Kilpailuneutraliteetin edistäminen on sinänsä kannatettava tavoite, mutta sitä tulee toteuttaa kokonaisvaltaisesti tasapuolisuutta edistäen, eikä yksittäisinä toimenpiteinä kokonaisuuden sivuuttaen. Julkista sektoria koskee lukuisia sellaisia velvoitteita, jotka eivät kohdistu yksityiseen sektoriin. Tällaisia ovat mm. asiakirjajulkisuus ja hallintomenettelyä koskevat velvoitteet.

Tietosuojalainsäädännön noudattamista turvaa osaltaan kaikkeen viranomaistoimintaan liittyvä virkavastuu. Seuraamusmaksujen ulottaminen koskemaan myös julkista sektoria tosiasiasa näin heikentäisi kilpailuneutraliteettia ottaen huomioon osaltaan myös edellä mainitut muut vain julkista sektoria koskevat velvoitteet.

Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 14/2018 vp, s. 20) viranomaiselle määrättävän hallinnollisen seuraamusmaksun olevan oikeusjärjestyksemme kannalta vieras menettely liittyen edellä todettuihin, vain julkishallintoa koskeviin erityisvaatimuksiin. Valiokunta on lisäksi pitänyt myös viranomaisia koskevaa seuraamusmaksua ongelmallisena valtiosääntöoikeudelliselta kannalta. Maksu johtaisi tosiasiasa yhden perusoikeuden painottamiseen viranomaistoiminnassa muiden perusoikeuksien kustannuksella, ja vaarantaisi näin asianmukaiseen viranomaistoimintaan kuuluvan perusoikeuspunninnan. Valiokunta on lisäksi todennut, että viranomaistoimintaa koskeva seuraamusmaksu voi johtaa erityisesti julkisuusperiaatteen toteutumisen kaventumiseen viranomaistoiminnassa.

Valtio rahoittaa nykyisin julkisen terveystalouden toiminnan lähes kokonaisuudessaan valtion talousarviovaroista. Valtio vastaa perusoikeuksien toteutumisesta, ja siihen liittyen hyvinvointialueiden riittävästä rahoituksesta. Jos hallinnollinen seuraamusmaksu laajennettaisiin koskemaan myös julkista terveydenhuoltoa, johtaisi hyvinvointialuetta koskevan maksun määrääminen käytännössä tilanteeseen, jossa valtio sekä vastaisi seuraamusmaksujen kustannuksesta, että niiden kustannusten kompensoinnista takaisin hyvinvointialueille.

Oikeusministeriön laatima muistio on näkemyksemme mukaan hyvä ja kattava, ja se arvioi tasapainoisesti mahdollisten seuraamusmaksujen ulottamista viranomaistoimintaan.

Näkemyksemme mukaan seuraamusmaksujen ulottaminen julkiseen terveydenhuoltoon ei parantaisi tietosuojan toteutumisen tilannetta verrattuna nykytilaan, koska käytännössä seuraamukset ovat jo olemassa julkishallintoa koskevan muun sääntelyn kautta. Seuraamusmaksut myös tosiasiallisesti heikentäisivät julkisen ja yksityisen toiminnan välistä kilpailuneutraliteettia. Lisäksi seuraamusmaksujen laajentaminen myös julkishallintoon on valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista. Kaavailtu sääntely tosiasiallisesti painottaisi yhden perusoikeuden toteutumista muiden kustannuksella, mikä vaarantaa perusoikeuksien keskinäisen punninnan. HUS-yhtymä ei kannata tietosuojaa koskevien hallinnollisten seuraamusmaksujen laajentamista koskemaan viranomaisia.

Tanner Lauri
HUS-Yhtymä